

STORTINGET

Representantforslag 85 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund, Grete Wold, Lars Haltbrekken, Dag-Inge Ulstein, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Lan Marie Nguyen Berg og Irene Ojala

Dokument 8:85 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund, Grete Wold, Lars Haltbrekken, Dag-Inge Ulstein, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Lan Marie Nguyen Berg og Irene Ojala om en ny engangsløsning for lengeværende asylsøkere og statsløse

- Eritrea
- Etiopia
- Iran
- Irak
- Afghanistan
- Somalia

Til Stortinget

Bakgrunn

Lengeværende asylsøkere

Det er en liten gruppe mennesker i Norge som lever sine liv i limbo: lengeværende asylsøkere som oppholder seg i Norge fordi de av ulike grunner ikke kan returnere til sine opprinnelsesland. De kan ikke jobbe, og de har ikke tilgang til helsetjenester, utdanning eller noen andre rettigheter. Dette er mennesker som av ulike årsaker har måttet flykte fra sine hjemland og søke beskyttelse her, men som likevel ikke får det. Noen blir ikke trodd, andre får ikke asyl og opphold i Norge fordi utlendingsforvaltningen mener at det er trygt nok for dem i hjemlandet. De kan ikke, av flere årsaker, reise tilbake til sine hjemland. Land de har flyktet fra. De står bom fast og har livene sine på tilsynelatende evig vent.

En gjennomgang organisasjonen Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) har gjort, viser at landene de lengeværende asylsøkerne med endelig avslag kommer fra, enten er land i krigslignende/borgerkrigslignende situasjon eller land der menneskerettighetene i svært liten grad respekteres. Dette er land som:

Situasjonen for ureturnerbare asylsøkere og flyktninger er hjerteskjærende. Noen bor på mottak år etter år uten rettigheter. Andre belager seg på godvilje og hjerterom hos venner, bekjente eller andre støttespillere. Ifølge tall fra Utlendingsdirektoratet (UDI) så finnes det 210 personer på mottak med utreiseplikt som har bodd der ti år eller lenger, av dem så har 44 bodd lenger enn 15 år. Det haster med å finne en god løsning for disse menneskene, og selv om det har blitt gjort forsøk før, er man enda langt unna å få til dette.

I desember 2019 kom regjeringen Solberg frem til en engangsløsning for eldre asylsøkere med lang oppholdstid i Norge. Allerede i 2003 forsøkte UDI sammen med Norsk senter for menneskerettigheter (SMR) å finne en løsning. Den gangen landet de på et forslag om at opphold skulle innvilges fem år etter endelig avslag, såfremt det ikke var tvil om identitet, og etter åtte år i saker der det forelå tvil om identitet. UDI mente den gang at

«måten lengeværende asylsøkere ble behandlet på utfordret Norges forpliktelser i henhold til den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen og respekten for menneskeverdet».

Løsningen som ble presentert av regjeringen Solberg i 2019, skulle gjelde eldre asylsøkere med lang oppholdstid i Norge. Det var en søknadsbasert ordning der

de som falt inn under ordningen, selv måtte søke. I denne ordningen ble det satt tre hovedkriterier:

- Søkeren måtte ha minst 16 års botid i Norge (senest 1. oktober 2021)
- Sammenlagt botid og alder måtte være minst 65 år
- Søkeren måtte ikke være straffedømt

Det var også en forutsetning at søkeren tidligere hadde søkt om beskyttelse (asyl) i Norge, og ikke hadde returnert etter endelig avslag på denne søknaden. Ordningen omfattet også utlendinger som hadde hatt en beskyttelsestillatelse som senere hadde blitt tilbakekalt, eller som i perioder hadde hatt oppholdstillatelse på et annet grunnlag.

Denne løsningen hadde gode intensjoner, men engangsløsningen var ikke den brede ordningen mange hadde håpet på. Ifølge Utlendingsnemnda (UNE) hadde om lag 140 mennesker bedt UNE om en ny vurdering etter at søknadsfristen gikk ut 1. desember 2021. Statsråden opplyste under spørretimen i Stortinget 23. november 2022 at kun 65 lengeværende har fått opphold etter denne bestemmelsen.

Statsløse

Det er registrert i overkant av 2 000 statsløse mennesker i Norge. De fleste av disse har fått oppholdstillatelse etter søknad om beskyttelse, men det lever en liten gruppe statsløse uten lovlig opphold i landet. Organisasjonen NOAS uttrykker en særlig bekymring for denne gruppen, som de anslår til å være noen titalls personer. Statsløse mennesker uten lovlig opphold opplever alvorlige menneskerettighetsbrudd i Norge, og Norges lovgivning og praksis overfor disse menneskene har gjentatte ganger blitt kritisert for å være i strid med menneskerettighetene og FNs konvensjon om statsløses stilling av 1954. Norge har vært tilsluttet denne konvensjonen siden 1956. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), FNs barnekomité og FNs menneskerettighetskomité har anbefalt at Norge tar inn en definisjon av statsløse i nasjonalt regelverk, slik at forvaltningen bedre kan vurdere om en person er statsløs eller ikke. UNHCR er av FN gitt ansvar for å føre tilsyn med at statene som har signert konvensjonen, følger den opp. I UNHCRs undersøkelse av Norges etterlevelse av konvensjonen anbefalte de i tillegg en tilgjengelig og effektiv prosedyre for å fastslå om en person er statsløs, videre at det må gis tillatelse til at statsløse får tilgang til rettighetene og beskyttelsen i statsløskonvensjonen.

Statsløskonvensjonen av 1954 foreskriver at statsløse skal ha tilgang til en rekke grunnleggende rettigheter, som rett til utdanning, helsehjelp, arbeid og bevegelsesfrihet, som de i stor grad avskjæres fra i Norge i dag. Statsløskonvensjonen gir ikke i seg selv uttrykkelig rett til oppholdstillatelse. Lovlig opphold er derimot en lo-

gisk og nødvendig forutsetning etter norsk lovverk for at statsløse skal kunne få sine rettigheter, slik statsløskonvensjonen foreskriver. Det er verdt å minne om hva daværende utenriksminister Halvard Lange uttalte i forbindelse med ratifiseringen av statsløskonvensjonen i innstillingen til St. prp. nr. 75 (1956):

«Konvensjonen gir således i store trekk statsløse personer de samme rettigheter og den samme beskyttelse som innrømmes flyktninger i henhold til konvensjonen av 1951 angående flyktningers stilling».

Utenriks- og konstitusjonskomiteens innstilling om ratifisering av statsløskonvensjonen ble enstemmig vedtatt torsdag 11. oktober 1956, jf. Innst. S. nr. 193 (1956).

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen nedsette et utvalg for å evaluere håndteringen av engangsløsningen for lengeværende eldre asylsøkere.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for at alle som søkte seg engangsløsningen for lengeværende eldre asylsøkere av 2019 og fikk avslag, gis en ny vurdering av sine søknader.
3. Stortinget ber regjeringen, på bakgrunn av en evaluering av den første engangsløsningen for eldre asylsøkere med lang botid i Norge, om å komme tilbake til Stortinget innen rimelig tid med et forslag til en ny engangsløsning for lengeværende asylsøkere uavhengig av alder, der de som har vært i Norge i mer enn fem år, gis mulighet til å søke.
4. Stortinget ber regjeringen følge opp de konkrete anbefalingene fra FNs høykommissær for flyktninger fra 2015, herunder ta inn en definisjon av statsløse i det nasjonale regelverket, slik at forvaltningen bedre kan vurdere om en person er statsløs eller ikke.
5. Stortinget ber regjeringen sørge for at de som har fått oppholdstillatelse, og de som nå gis det, gis mulighet til, og at det tilrettelegges for, å søke familiegjenforening.
6. Stortinget ber regjeringen sørge for at de som får oppholdstillatelse, gis samme rettigheter som norske borgere.
7. Stortinget ber regjeringen sørge for at de som ikke har fått opphold i Norge, sikres tilgang på helsetjenester, tannhelsetjenester og psykisk helsehjelp.

Videre at det gis mulighet for å få arbeidstillatelse og studierett samt tilgang til kollektivtransport.

Oslo, 11. januar 2023

Tobias Drevland Lund

Grete Wold

Lars Haltbrekken

Dag-Inge Ulstein

Ingvild Wetrhus Thorsvik

Lan Marie Nguyen Berg

Irene Ojala

